

Kloosterkerk

20 maart 2022 – dienst met doop – ds. Rienk Lanooy – Lukas 18,15-30

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via www.youtube.com/watch?v=dqwj3sdkeNk

Gebed om ontferming

Blij zijn we
over het nieuwe leven
dat zich aandient:
narcissen die bloeien
onder een strakblauwe hemel
en kinderen
die geboren werden
en vandaag
in ons midden zijn
maar dat alles vermengt zich
met zorg en afschuw
over al het leven
dat wordt kapot gemaakt
willens en wetens
en niemand ontziend
waar is de stem
van het geweten
van de hooggeplaatste
mannen
die menen te kunnen
beschikken over het leven
van een ander?
O God,
hoor het roepen
van angstige mensen
op deze wereld
en kom met nieuw leven
in ons midden
daarom bidden wij u:
Heer, ontferm u...

Blij zijn we
om de nieuwe mensen
die ons soms zo gesloten leven
zomaar binnenkomen
voor even
met een bemoedigend woord
of voorgoed
in nieuw gesmede
vriendschappen
of de geboorte
van een kind –
en tegelijkertijd
voelen we ons soms
zo vreselijk alleen
is die ander
eindeloos ver weg
of onbereikbaar dichtbij
door de afstand
die we scheppen
of die ons wordt aangedaan.
O God,
wees Gij
niet ver van ons
met een open oor
voor wie zwijgen
in hun eenzaamheid
en daarom bidden wij u:
Heer, ontferm U...

Blij zijn we
met iedere nieuwe dag
die aanbreekt
teken dat het duister
altijd weer overwonnen wordt
door het licht
maar niet altijd lukt het ons
dat teken te zien
dan zien we vooral
dat het nacht blijft
in een wereld
die zich worstelend
en wankelend voortsleept
van conflict naar conflict
onmachtig om met woorden
de vrede te bewaren
om met daden
de schepping te ontzien.
O God,
help ons uw woorden
van hoop en vertrouwen
te blijven spreken
al is het tegen de klippen op
en tegen ons zelf in
al is het maar
omdat er geen andere weg is
naar het licht
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Hooggeplaatst, is hij, de man uit het tweede deel van de lezing van vanmorgen. Maar het begon niet met hem, het begon met de kinderen die bij Jezus komen; althans, zij proberen dat, want het gaat niet vanzelf. Zij zijn immers niet hooggeplaatst, maar laaggeordend, onbeduidend. Maar deze man is 'beduidend', hij doet er toe en hij krijgt rechtstreeks toegang tot Jezus. Als enige van de drie evangeliën die dit verhaal vertellen, noemt Lukas hem vanaf het begin een 'hooggeplaatste'. Matteüs en Markus houden het bij 'iemand' of 'een man', maar Lukas zegt: deze man is iemand. Pas later horen we dat hij ook nog eens rijk is, maar Lukas begint met zijn maatschappelijke positie. En dat is helemaal in lijn met dit evangelie. Want als geen ander heeft Lukas een scherp oog voor de sociale verhoudingen en wat die met een mens doen.

En het verschil in de sociale positie tussen de kinderen en die hooggeplaatste man is precies de reden dat deze verhalen vlak bij elkaar staan. Zo zijn ze elkaars spiegelbeeld, met als kern de vraag: waar gaat het nu om in het menselijk bestaan, in het licht van de Eeuwige? Zo staat het er niet. Er staat andere, bijbelse taal: hoe komt een mens het Koninkrijk van God binnen, of zoals

die hooggeplaatste man het vraagt: hoe krijg ik deel aan het eeuwige leven, leven met eeuwigheidswaarde? Maar in feite gaat het over hetzelfde, nl. over die vraag: hoe krijg ik deel aan de wereld zoals God die bedoelt?

En die hooggeplaatste man, ja die heeft alles al bereikt, maatschappelijk gezien, maar toch knaagt er iets. Blijkbaar weet hij toch nog niet wat werkelijk leven inhoudt, in relatie tot de ander, zichzelf en de Eeuwige. Hij heeft niets meer te wensen maar is toch niet gelukkig. Hij is als de mens – als wij? – die de lat van het leven telkens nog iets hoger legt, maar nooit het gevoel heeft dat hij gekend is, dat hij ergens thuis is, dat hij dicht bij het ware leven is gekomen. Onrust, onzekerheid, angst om niet op waarde te zijn geschat beheerst hem. Gejaagd, gestrest, gevoelloos is hij door het leven gegaan en het zijn al die drijfveren die hem ver hebben gebracht, hooggeplaatst als hij is. Maar of hij ook echt aan leven is toegekomen, of het leven aan hem is toegekomen, daarover is hij, de zelfverzekerde, in twijfel.

En zo komt hij bij Jezus, die vreemde rabbi, die een zo heel ander leven leeft dan hij. Kan ik iets van hem leren, denkt hij? Wat moet ik doen om die innerlijke onrust weg te nemen, dat stille verdriet, dat knagende gevoel dat ik misschien wel geslaagd ben maar niet gelaagd, dat het aan die diepere lagen in mij ontbreekt. *Goede meester, wat moet ik doen?* Maar wat dan zo opvalt: Jezus reageert niet heel betrokken, eerder afgemeten. Hij kaatst de bal terug: *Waarom noem je mij goed?* Wat zegt dat over jou? Als ik goed ben, wat ben jij dan, wat wil je horen? Dat je ook goed bent, of dat minder goed bent, beter bent? Vanwaar die vergelijkingsdrift? De hooggeplaatste man denkt vooral in termen van rangorde: van goed of slecht, van hoog of laag, van erbij horen of er buiten staan. Hij is altijd op zoek naar wat de ene mens onderscheidt van de ander, maar Jezus wijst zijn neiging mensen in te delen naar hun maatschappelijke positie, hun kunnen, hun goedheid of slechtheid af. *Niemand is goed*, zegt hij, *niemand is goed, alleen God.*

Dat moeten we goed verstaan. Daarmee zegt Jezus niet dat wij niets kunnen of voorstellen, geneigd tot alle kwaad, geboren in zonde zoals het oude doopformulier het zei – maar hij wijst ons op de bron van onze goedheid. Die ligt niet in ons, maar in de goede God zelf. We moeten het van de Ander hebben. Precies daar zit 'm de kneep bij die hooggeplaatste man. *Wat moet ik doen?* vraagt hij. Dat is zijn wereldbeeld – als er een probleem is, is zijn eerste vraag: hoe pak ik dit aan? Hij is gewend het leven op eigen kracht te volbrengen. Hij moet het zelf doen. Ook zijn spirituele zoektocht is zijn eigen verantwoordelijkheid. Hoe kom ik het Koninkrijk Gods binnen? Hoe ontcijfer ik de code, waar vind ik de sleutel?

Juist daar ligt het verschil met de kinderen uit het eerste deel van het verhaal. Zij vragen niets, zij doen niets, zij ontcijferen niets, zoeken niets, zij zijn even passief als de bloesemboom die moet wachten op de warmte van de lentezon. Ze komen niet zelf naar Jezus toe, maar ze worden gebracht in de hoop (het is geeneens hun eigen hoop, maar die van anderen) dat ze door hem worden aangeraakt. Niet hun positie, maar hun onbevangenheid, niet hun kracht maar hun onbeduidendheid maakt dat zij het Koninkrijk Gods binnengaan.

Niet het hooggeplaatste, maar allereerst het ogenschijnlijk betekenisloze leven heeft in de ogen van de Eeuwige betekenis. Voor mij werd dat afgelopen week heel zichtbaar in de aangrijpende foto van die 109 lege kinderwagens in Lviv. Ze stonden daar als symbool voor de – toen – 109 kinderen die in het geweld in Oekraïne zijn omgekomen. Het was niet hun strijd, maar die van volwassen mensen, van hooggeplaatste mannen, die altijd maar hun eigen leven, maar ook het leven van anderen op hun voorwaarden vorm willen geven. Mannen die het onbeduidende niet kennen, en ook niet willen kennen, omdat het hun angst inboezemt. Want oog in oog met het onbeduidende lopen ze tegen hun eigen, nog veel grotere, gapende leegte aan, hun

nietszeggendheid, hun hooggeplaatstheid die niet meer is dan een holle retoriek, niet meer dan een karkas, even leeg als dat van de kapotgeschoten flats die dagelijks aan ons oog voorbijtrekken.

Is Jezus daarom zo afstandelijk naar de hooggeplaatste man toe? Omdat die de betekenis van zijn leven zelf wil invullen, de vraag naar het wezen van zijn bestaan zelf wil kunnen beantwoorden: *Wat moet ik doen?* U kent de geboden toch, zegt Jezus. Maar het is niet genoeg voor de man: ik doe ze al, die geboden, maar hoe word ik echt een vrij mens, hoe krijgt mijn leven eeuwigheidswaarde? Ja, er is een uitweg, zegt Jezus, maar dat is dan ook een radicale: *Nog één ding ontbreekt je: Verkoop alles wat je hebt en verdeel de opbrengst onder de armen, dan zul je een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg mij.*

Nu wordt de grond onder de voeten van de man wel erg heet. Want hij had een vraag gesteld en nu krijgt hij na enig aandringen ook een antwoord, maar het is een ongemakkelijk antwoord, een onmogelijk antwoord: alles verkopen, zal hij daar de onbevangingheid van een kind mee terugkrijgen? Kan een mens terug naar de onschuld van het paradijs? In letterlijke zin kan dat niet, maar Jezus vraagt dat ook niet. Hij vraagt om te zijn zoals het kind. En dat vraagt om je te oefenen in wat de Franse filosoof Paul Ricoeur, een tweede naïviteit noemt, een tweede, vernieuwde vorm van ontvankelijkheid, van verwondering, van openheid die je weerspiegelt ziet in het kind.

Openstaan als een kind is wat anders dan kinderlijkheid, laat staan dan kinderachtigheid. En het gaat er ook niet om te beweren dat wat kinderen doen altijd goed is, alsof ze een aangeboren aureool om zich heen dragen. Kinderen kunnen – het zijn net mensen – heel vervelend zijn, pesten, jengelen etc. Vraag het de doopouders van vanmorgen of denk aan je eigen jeugd. Maar desalniettemin zijn zij kwetsbaar. Ze hebben geen kracht, geen kennis, geen ambt, geen statuur, geen masker om zichzelf mee te positioneren. Zij zijn niet hooggeplaatst, kunnen zich op niets laten voorstaan, hebben niets in te brengen. Maar daarmee is hun bestaan niet zonder betekenis. Integendeel: juist in hun openheid, hun ontvankelijkheid hebben ze iets wezenlijks te vertellen. Juist omdat ze met lege handen staan, begrijpen zij ten diepste iets van die *Geest van het evangelie* die over deze wereld waait en mensen uitnodigt om mee te gaan achter de Messias aan.

En om die lege handen gaat het als Jezus tegen die man zegt: *Verkoop alles wat je hebt.* Want zolang zijn handen nog vol zijn met alles wat hij heeft vergaard, kan hij niet openstaan voor het nieuwe leven dat hij zoekt. Eenvoudig? Nee, en Jezus is zelf de eerste om dat te beamen: *wat is het moeilijk voor een rijke om het Koninkrijk Gods binnen te gaan.* Wie veel heeft, heeft immers ook veel te verliezen. Een kameel gaat nog eenvoudiger door het oog van een naald. In de uitleggenschap zijn daar allerlei uitleggen voor gegeven die het misschien iets meer voorstelbaar maken. Maar ik vermoed dat het nu net niet de bedoeling is dat het voorstelbaar wordt en dat je zo op een mooie zondagmiddag op een bierviltje de afweging gaat maken wat nu het meeste oplevert.

Het gaat hier om het onvoorstelbare van het evangelie, waar je alleen maar iets-soms-even van gaat begrijpen als je er open voor wilt staan zoals een kind en de ballast die dat verhindert achter je laat. Is dat niet ook de reden dat hier vanmorgen ouders zijn om hun kinderen te laten dopen? Dat is niet omdat ze precies weten hoe het zit, alles al verkocht hebben, de sleutel van het Rijk Gods gevonden en het leven met eeuwigheidswaarde gezien hebben. Dat is eerder om wat Willem Jan Otten (ongeveer) zei toen hij gedoopt werd: 'mijn doop betekent niet dat ik op alle vragen een antwoord heb, maar wel dat ik weet waar ik het zoeken wil'. Dit is de plek, de gemeenschap, het huis waar ze zoeken willen, niet zozeer voor hun kind, maar met hun kind en

als een kind. Hier willen ze deel uitmaken van een gemeenschap die zingt van hoop ook als er niets te hopen is, als het leven pijnlijk, hard en verdrietig is. Hier vertrouwen ze er op dat een mens, hoe hooggeplaatst ook, toch nog boven zichzelf kan uitgroeien en klein en ontvankelijk kan worden. Hier durven ze hun kind, dat er opeens zomaar was, of waar ze op hebben moeten wachten, te vertellen van een wonderlijke wijsheid dat je soms veel, zo niet alles moet loslaten, om je leven te winnen. Hier zoeken ze, zoals wij allemaal op zoek zijn naar een vreedzame wereld – die, door alle raketten en bommen, bijna onmogelijk geworden wereld, die zoals Jezus zegt, toch mogelijk is bij God. Hier zingen we daarvan, tegen alle logica in, of met de wonderlijke, goddelijke logica van een kameel die door het oog van een naald gaat, of van de hooggeplaatste die inziet dat hij zijn troon kan verlaten, van het kind dat ons voorgaat in de verwondering om een leven dat, dichtbij de Eeuwige, pas werkelijk leven is. Dat dat ons perspectief blijft, vandaag en alle dagen van ons leven.

bronnen:

Joseph A. Fitzmyer, *The Gospel According to Luke*, New York: Doubleday 1985

Gebeden, stil gebed

Wij danken u, goede God
voor het wonder
van het bestaan
dat wij er zomaar zijn
gewild
gekend
geroepen
om mens te zijn
naar uw hart.

Dat valt ondertussen
niet altijd mee
want er is zoveel
dat ons weghoudt
van een leven
zoals u dat bedoelt
en daarom bidden wij u
dat we worden zoals
het kind:
ontvankelijk
open
nieuwsgierig
verlangend
onbevangen
open staand
voor een ander leven
dan dat we zo vaak leven.

We bidden voor wie
ver af staan van een leven
naar uw hart

voor alle hooggeplaatsten
die menen
te kunnen beschikken
over het leven
van een ander;
dat zij tot inzicht
en inkeer komen
en terugkeren
van de dwaze weg
van de oorlog.

Wij bidden
voor alle kinderen
voor hen die opgroeien
met oorlog en strijd
met eenzaamheid
en liefdeloosheid.
Voor alle ouders
die zich zorgen
maken over de toekomst
van deze wereld.
Voor Oekraïense
en Russische
vaders en moeders
die wakker liggen
om hun zonen en dochters
in de strijd.
Voor kinderen
op de vlucht
voor kinderen die ziek zijn

die niet mee kunnen komen
door al die dingen
die grote mensen
veroorzaken
bedoeld of onbedoeld.

Wij bidden
voor de kerk
dat ze altijd
en waar dan ook
een huis van vrede zal zijn
alleen schatplichtig
aan u die Liefde zijt.
Dat de kinderen
die vandaag
in die kring van liefde
zijn opgenomen...
zich er zullen thuisvoelen.

Wij bidden voor wie
iemand
hebben moeten afstaan
aan de dood
en we noemen
in het bijzonder...
draag hen in hun verdriet,
in dankbaarheid
en in al die andere gevoelens
die met een afscheid
gegeven zijn.

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!